

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะสังคมชนบทซึ่งนับว่าเป็นหัวใจของประเทศไทยในขณะนี้ คราบไคที่สังคมชนบทยังเป็นปัญหาใหญ่ที่ยังแก้ไขไม่ได้ การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าก็ย่อมจะต้องบรรลุเป้าหมายไม่ได้เช่นกัน เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในชนบทถึง 82.50% อยู่ในเมืองเพียง 17.50% เท่านั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาชนบทโดยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น ปัจจุบันเป็นฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ซึ่งได้กำหนดแผนพัฒนาแนวใหม่คือ นอกจากจะยึดผลผลิตและรายได้ของประเทศแล้ว ยังมุ่งที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดคุณภาพทั้งทางด้านความรู้ ความคิด และความสามารถ (โชษิต ปันเปี่ยมรัษฎ์ 2525 : 4) เพราะถือว่าคนเป็นทรัพยากรอันสูงค่าของสังคม และเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสังคม สังคมจะอยู่รอด เสื่อมสลายหรือเจริญรุ่งเรืองย่อมขึ้นอยู่กับคน และคุณภาพของคนในสังคมเป็นสำคัญ (อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง 2525 : 22)

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่รัฐได้ให้ความสำคัญไว้เป็นกระทรวงหนึ่งในสี่กระทรวงหลักในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะในส่วนที่จะสนองนโยบายของแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น กระทรวงศึกษาธิการนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งกระทรวงหนึ่ง เพราะความต้องการที่แท้จริงของชนบทในด้านการพัฒนาต้องเน้นทางด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาประชากรให้มีความรู้ เพื่อช่วยในการพัฒนาชนบท โดยใช้การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาแบบไม่เป็นทางการให้สัมพันธ์กันให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความคิดของประชาชนในชนบทอย่างแท้จริง (ทองอยู่ แก้วไทรธะ 2521 : 9 - 14)

จากนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาลก็ดี หรือจากแนวความคิดของนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ก็ดี ต่างเห็นพ้องต้องกันว่าในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะใน

ชนบท ถ้าจะให้เกิดผลดีแล้วต้องมุ่งในการพัฒนาทางด้านการศึกษา ก่อน เพราะการศึกษา เป็นพื้นฐานของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ (สมลักษณ์ โทสกุล 2519 : 20) จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแผนการศึกษาชาติก็ไ้ระบุไว้ว่า "รัฐบาลพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา โดยถือว่าการศึกษามีความสำคัญในอันดับที่สูงยิ่งแห่งกิจการของรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 8)

ดังนั้นในการพัฒนาชุมชนที่จะให้เกิดผลดี รัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้การศึกษากับประชาชนอย่างเหมาะสมทั่วถึง โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนต้องควบคู่ไปกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับประชาชนทั่วไปในท้องถิ่นชนบท เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถรับความรู้ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ทันทั่วทั้ง การศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น ผลที่ได้รับอาจจะช้าเกินไป สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในปัจจุบัน และอาจจะไม่เหมาะสมกับวัยและสภาพของการนำไปใช้ในท้องถิ่นชนบทด้วย

การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในเขตชนบท เพราะการพัฒนาชุมชนจะกำหนดขอบเขตเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมเท่านั้นไม่ได้ ในทำนองเดียวกันกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็จะกำหนดขอบเขตในการพัฒนาเฉพาะด้านการศึกษาไม่ได้เช่นกัน ทั้งสองอย่างต้องดำเนินควบคู่ไปด้วยกัน เพราะปรัชญาทั้งการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการพัฒนาชุมชนต่างก็มุ่งที่จะให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีทักษะ และความเข้าใจในการดำเนินชีวิตในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ (อุณา นพคุณ 2525 : 163) นอกจากนี้ รัตนา พุ่มไพศาล (2525 : 24 - 25) ยังได้กล่าวว่า "ในการพัฒนาชนบทที่ยากจนมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ 4 ประการคือ"

1. การศึกษาด้านอาชีพ
2. การศึกษาสำหรับพัฒนาชุมชน
3. การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว
4. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการ และเพิ่มผลผลิต

และขณะนั้นกรมการศึกษาออกโรงเรียนกำลังจัดการศึกษาสามัญ หรือความรู้พื้นฐานให้แก่ประชาชนในเขตชนบท คือ โครงการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน 2526 เป็นต้นไป เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในเขตชนบทสามารถอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขเป็น อันเป็นพื้นฐานความรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน สำหรับการศึกษามุ่งส่งเสริมความสมบูรณ์แห่งชีวิตนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดที่จัดเป็นกิจจะลักษณะ

อย่างไรก็ตามการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนจะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในชนบทได้ก็อย่างแท้จริงเพียงใดนั้น องค์ประกอบที่สำคัญคือ "ครู" โดยเฉพาะครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ซึ่งคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดโครงการศึกษามาเพื่อพัฒนาชนบท โดยกำหนดให้ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาเป็นโรงเรียนชุมชน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษามีจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคลากรหลักในการพัฒนาชุมชนได้อย่างดี (วชิรพันธ์ บัญญาภรณ์ 2527 : 9 - 11)

กรมการฝึกหัดครู เป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่ผลิตครูไปเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในเขตชนบทได้เป็นอย่างดี การฝึกหัดครูจึงเปรียบเสมือนกุญแจดอกสำคัญในการพัฒนาประเทศ กล่าวได้ว่า "ครูวิชาสามัญทั้งหลายในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาส่วนมากได้รับการศึกษามาจากหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครู" (กรมการฝึกหัดครู 2519 : 5) ดังนั้นการที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนโดยเฉพาะในเขตชนบท ครูประถมศึกษาในชนบทเหล่านี้จะช่วยทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนควบคู่ไปกับการให้ความรู้พื้นฐานในระบบโรงเรียน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพครูที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาโดยด่วน เพราะครูที่พึงประสงค์ในยุคแห่งการพัฒนาชนบทนี้ ควรจะเป็นครูที่มีความสามารถทั้งด้านกรเรียนการสอนในห้องเรียน และมีความสามารถในการที่จะเข้าไปมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนด้วย ซึ่งครูโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทจะต้องสามารถเป็นผู้นำทางความคิด และการกระทำอันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาขึ้นในชนบทอย่างแท้จริง (กรมการฝึกหัดครู 2525 : 3)

เมื่อรัฐบาลเห็นความสำคัญของครูในโรงเรียนประถมศึกษาเช่นนี้ จึงกล่าวไว้
อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)
ในอันที่จะให้วิทยาลัทธิครูได้พัฒนาคุณภาพของนักศึกษาครู และครูที่อยู่ในโรงเรียน
ประถมศึกษาซึ่งวิทยาลัทธิครูทั้ง 36 แห่ง ทำหน้าที่ผลิตอยู่เป็นส่วนใหญ่ในขณะนี้ และนับว่า
วิทยาลัทธิครูอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม เพราะเป็นสถาบันที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของ
ประเทศไทย ได้ใกล้ชิดกับสภาพสังคมชนบทมาก ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพใน
การผลิตครูประถมศึกษาที่มีลักษณะ เป็นผู้ผู้นำในกิจการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะในเขตชนบท
เมื่อสภาพการณ์เป็นดังนี้ นักศึกษาวิทยาลัทธิครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านพัฒนาชุมชน
ด้วย เพื่อที่จะออกไปเป็นครูตามความมุ่งหมายในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้นในปี 2524 สภากาการฝึกหัดครูจึงได้ร่างหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชนขึ้น
และอนุมัติให้วิทยาลัทธิครูทั้ง 36 แห่งเปิดสอนให้แก่นักศึกษาในระดับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษาชั้นสูง เพื่อเป็นการสนองตามความต้องการของรัฐบาลและชุมชน แต่เนื่อง
จากวิทยาลัทธิครูบางแห่งยังไม่พร้อมบางประการ จึงทำให้การเปิดรับนักศึกษาวิชาเอก
การพัฒนาชุมชนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ทำได้เพียง 12 แห่งเท่านั้น ซึ่งจะ
มีนักศึกษาสำเร็จเป็นรุ่นแรกในปีการศึกษา 2526 นี้ ประมาณ 605 คน

โดยที่หลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชนของสภากาการฝึกหัดครูฉบับนี้ มุ่งที่จะผลิตครู
ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งในด้านการสอนและการจัดกิจกรรม
ต่าง ๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและในระบบโรงเรียน
เพื่อช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นที่ตั้งของวิทยาลัทธิครูหรือกลุ่มสถาบัน
ฝึกหัดครู (ปาพจน์ โสภณ 2526 : 127) แต่ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนในวิชา
เอกการพัฒนาชุมชนนี้จะมีมากน้อยเพียงใดนั้น นอกจากผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอนแล้ว
องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หลักสูตร (ชาร์ง บัวศรี 2504 : 1) ซึ่งจะ
ต้องมีการพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ
การพัฒนาหลักสูตรจะกระทำได้อาศัยการประเมินหลักสูตรเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา
เพื่อจะได้ทราบว่าควรแก้ไขที่ใดบ้างและแก้ไขอย่างไร (สมบุญรณ์ ชิตพงษ์ 2523 : 1)

การประเมินผลหลักสูตร เป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีการแก้ปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ดังนี้คือ

1. ช่วยให้ความมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการสอนกระจ่างขึ้น เพราะถ้าคุณครูก็วัดไม่ได้ ต้องตีความหมายให้กระจ่างเสียก่อนจึงจะประเมินได้
2. ช่วยส่งเสริมการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล มีลักษณะเป็นผลสะท้อนไปสู่การปรับปรุงของหลักสูตรและการสอน
3. ส่งเสริมการเรียนของนักเรียน เมื่อมีความมุ่งหมายกระจ่างแล้วนักเรียนก็สามารถรู้ได้อย่างแน่ชัดว่า ตนเองประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด เป็นการให้แรงจูงใจแก่นักเรียน
4. ช่วยในการแนะแนวครู ข้อมูลต่าง ๆ ที่ครูรวบรวมได้เกี่ยวกับนักเรียน จะเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวไปในตัวด้วย
5. ช่วยในการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้บริหารของนักเรียน (สุมิตร ฒานุกร 2523 : 201 - 202)

สำหรับหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชนของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติม พุทธศักราช 2524 ฉบับนี้เพิ่งจะเริ่มใช้กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นสูงในปีการศึกษา 2525 เป็นครั้งแรก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และเป็นหลักสูตรที่มีขอบข่ายเนื้อหาสัมพันธ์กับการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจมาก ใครจะศึกษาถึงความคิดเห็นของนักศึกษาที่บอจารย์ผู้สอนในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา บังคับและวิชาเลือก การจัดการ เรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตรฉบับนี้ เพื่อจะได้ทราบว่ามี ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศเพียงใด เหมาะสมที่จะใช้สร้าง บุคคลที่จะไปเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนได้ก็เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน ในด้านความมุ่งหมายเนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติมพุทธศักราช 2524

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุผลที่นักศึกษาเลือกศึกษาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนวิชาเอกพัฒนาชุมชน เฉพาะความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ตามหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติมพุทธศักราช 2524 อันประกอบด้วย

ก. รายวิชาบังคับ จำนวน 5 รายวิชา รวม 11 หน่วยกิต ดังนี้

1)	พัฒนา 111	ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
2)	พัฒนา 122	กระบวนการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
3)	พัฒนา 222	การพัฒนาความสามารถของบุคคล และกลุ่มชน	2/2	หน่วยกิต
4)	พัฒนา 245	การจัดฝึกอบรมและสัมมนา	2/2	หน่วยกิต
5)	พัฒนา 247	การพัฒนาชุมชน (ภาคปฏิบัติ 3/ไม่น้อยกว่า 250 ชม.)		

ข. รายวิชาเลือก มีรายวิชาการพัฒนาชุมชนหรือรายวิชาในหลักสูตรของสภาการฝึกหัดครูอีก 11 หน่วยกิต จากรายวิชาดังต่อไปนี้

1)	พัฒนา 112	การส่งเสริมชุมชน	2/2	หน่วยกิต
2)	พัฒนา 113	วิวัฒนาการของมนุษยชาติ	2/2	หน่วยกิต
3)	พัฒนา 124	สื่อสารมวลชนในการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
4)	พัฒนา 212	หลักและวิธีการรวมพลังเพื่อชุมชน	2/2	หน่วยกิต
5)	พัฒนา 221	การบริหารงานพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
6)	พัฒนา 223	การพัฒนาเยาวชน	2/2	หน่วยกิต
7)	พัฒนา 224	กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
8)	พัฒนา 241	มนุษยสัมพันธ์	2/2	หน่วยกิต
9)	พัฒนา 332	ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์เบื้องต้น	2/2	หน่วยกิต
10)	พัฒนา 323	สถานการณคานสังคมเศรษฐกิจในท้องถิ่น	2/2	หน่วยกิต
11)	พัฒนา 324	สถานการณคานสังคมเศรษฐกิจในเมือง	2/2	หน่วยกิต
12)	พัฒนา 326	การวางแผนพัฒนาชุมชนคานกายภาพ	2/2	หน่วยกิต
13)	พัฒนา 327	การวางแผนพัฒนาคานสังคม	2/2	หน่วยกิต
14)	พัฒนา 328	ระเบียบบริหารราชการคานการพัฒนาชุมชนและการสรุหาคความรวมมือ	2/2	หน่วยกิต
15)	พัฒนา 341	เทคนิคการใ้การศึกษาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
16)	พัฒนา 342	จิตวิทยาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
17)	พัฒนา 343	การบริการแนะแนวในชุมชน	2/2	หน่วยกิต
18)	พัฒนา 421	การวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและแนวทางการพัฒนา	2/2	หน่วยกิต

19)	พัฒนา 423	การปฏิรูปที่ดินกับการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
20)	พัฒนา 424	ประชากรศึกษาประยุกต์ในงานพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
21)	พัฒนา 425	การพัฒนาผู้ใหญ่	2/2	หน่วยกิต
22)	พัฒนา 441	เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น	2/2	หน่วยกิต
23)	พัฒนา 442	มนุษยวิทยาประยุกต์ในงานพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
24)	พัฒนา 443	การพัฒนาชุมชนเปรียบเทียบ	2/2	หน่วยกิต
25)	พัฒนา 446	การจัดการฝึกอบรมและสัมมนา	2/2	หน่วยกิต
26)	พัฒนา 447	การพัฒนาชุมชน 2 (ภาคปฏิบัติ 3/ไม่น้อยกว่า 250 ชม.)		
27)	พัฒนา 449	สัมมนาปัญหาการพัฒนาชุมชน	2/2	หน่วยกิต
28)	พัฒนา 111	หลักสูตรสังคมวิทยา	2/2	หน่วยกิต
29)	พัฒนา 211	สังคมวิทยาชนบทและเมือง	3/3	หน่วยกิต
30)	พัฒนา 311	ปัญหาสังคม	3/3	หน่วยกิต
31)	พัฒนา 313	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	3/3	หน่วยกิต
32)	พัฒนา 341	สังคมและวัฒนธรรมไทย	3/3	หน่วยกิต
33)	พัฒนา 411	การพัฒนาสังคม	3/3	หน่วยกิต
34)	เศรษฐ 111	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	3/3	หน่วยกิต

นอกจากรายวิชาเหล่านี้แล้วให้เลือกเรียนจากรายวิชาในภาควิชาเอก หรือภาควิชาอื่น ตามความต้องการและความเหมาะสมของท้องถิ่น

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้นักศึกษาที่กำลังศึกษาวิชาเอกการพัฒนาชุมชนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงปีที่ 2 ปีการศึกษา 2526 ในวิทยาลัยครู 12 แห่ง จำนวน 605 คน และอาจารย์ผู้สอนในภาคสังคมวิทยาทุกท่านที่ปฏิบัติการสอนในวิทยาลัยครู ทั้ง 12 แห่ง จำนวน 120 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ถามความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอน โดยมีขอบเขตของคำถามในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

3.1 ด้านความมุ่งหมาย

- ความสอดคล้องของความมุ่งหมายกับนโยบายการฝึกหัดครู
- ความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาชุมชน
- ความเหมาะสมกับสภาพของสังคมปัจจุบัน
- ความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการเรียนรู้
- ความเหมาะสมที่จะใช้ผลิตครูให้ไปเป็นผู้นำในท้องถิ่น

3.2 ด้านเนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือก

- ความสอดคล้องของเนื้อหาวิชากับความมุ่งหมาย
- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชากับระดับชั้น
- ความสมบูรณ์ของเนื้อหาวิชา
- ความเหมาะสมของจำนวนหน่วยกิตกับรายวิชา
- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชากับเวลา
- ความเหมาะสมของเนื้อหาที่ย่อยในรายวิชาบังคับและวิชาเลือก

3.3 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- การเตรียมการสอนของอาจารย์ผู้สอน
- การจัดรายวิชาเลือกให้นักศึกษา
- ความสอดคล้องในการจัดกิจกรรมกับเนื้อหาวิชา
- การฝึกงานและการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ
- การเตรียมนักศึกษาให้เป็นผู้หน้าที่ในชุมชน
- การใช้วิธีสอนได้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา
- การใช้สื่อการสอนและกิจกรรมสอดคล้องกับวิธีสอนและเนื้อหาวิชา
- การสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน
- การบริการตำราของวิทยาลัยครู

3.4 งานการวัดผลประเมินผล

- การวัดผลประเมินผลสอดคล้องกับความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร
- การวางแผนล่วงหน้าก่อนการวัดผลประเมินผล
- ความเหมาะสมของระยะเวลาในการวัดผลประเมินผล
- ความเหมาะสมของวิธีการวัดผลที่พึงประสงค์

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. อาจารย์ที่สังกัดภาควิชาสังคมในวิทยาลัยครูทั้ง 12 แห่ง แต่ละคนไม่ได้สอนครบทุกวิชาในรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก ตามหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชนของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติมพุทธศักราช 2524 กำหนดไว้ จึงอาจมีผลทำให้การศึกษา ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนในด้านความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล มีความไม่สมบูรณ์ก็เท่าที่ควร

2. เท่าที่เป็นอยู่รายวิชาเลือกของแต่ละวิทยาลัยครูไม่เหมือนกัน วิชาใดที่เปิดให้เลือกรับเรียนกับวิทยาลัยครูแห่งใด จะใช้ความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเลือกในวิทยาลัยแห่งนั้นเป็นสิ่งเปรียบเทียบความคิดเห็น และแสดงผลเฉพาะวิทยาลัยครูแห่งนั้นเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย

1. ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาเอกการพัฒนาชุมชนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูทั้ง 12 แห่ง ให้ถือว่าเป็นแนวเดียวกันตามคำสั่งของกรมการฝึกหัดครูที่ ศธ.0307/ว.024919 เรื่องการทำแนวการสอน ทำตำราและสื่อการเรียนวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ณ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา

2. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ถือว่าเป็นความรู้สึที่แท้จริง และตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้สถาบันการฝึกหัดครูได้พิจารณาพัฒนาหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนารวมชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติมพุทธศักราช 2524 ในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาบังคับ วิชาเลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารในสถาบันฝึกหัดครู จัดสภาพการเรียนการสอนวิชาเอกการพัฒนารวมชน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางในการทำวิจัยในสาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันฝึกหัดครู ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดทำการสอนวิชาเอกการพัฒนารวมชนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในปีการศึกษา 2525 เฉพาะวิทยาลัยครู 12 แห่ง คือ วิทยาลัยครูกาญจนบุรี วิทยาลัยครูจันทบุรี วิทยาลัยครูระยอง วิทยาลัยครูเทพสตรี วิทยาลัยครูนครราชสีมา วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ วิทยาลัยครูเลย วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุรินทร์ วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาวิชาเอกการพัฒนารวมชนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ปีที่ 2 ในวิทยาลัยครู ในปีการศึกษา 2526

อาจารย์ผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่สอนนักศึกษาวิชาเอกการพัฒนารวมชนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู 12 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2524 ถึงปีการศึกษา 2526

หลักสูตรวิชาเอกการพัฒนารวมชน หมายถึง หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2519 เพิ่มเติมพุทธศักราช 2524 ที่อนุมัติให้ใช้สอนแก่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู ซึ่งโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย

ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาบังคับและวิชาเลือก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล

ความมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติสำหรับผู้สอน เพื่อจะได้บรรลุผลตามที่ใ้ระบุไว้ในหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน

เนื้อหา หมายถึง สารหรือความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ของการเรียนรู้ด้วย ซึ่งในที่นี้แยกเป็นเนื้อหาวิชาบังคับและรายวิชาเลือกในหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้กำหนดร่วมกับนักศึกษา ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนในหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาชุมชน

การวัดผลประเมินผล หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพคุณค่าความจริงและการกระทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับคะแนนสอบหรือการปฏิบัติงาน

เหตุผลที่นักศึกษาเลือกศึกษาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน หมายถึง บัณฑิตต่าง ๆ ที่นักศึกษาระบุว่าเป็นองค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาเลือกศึกษาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย